

Ηθική, φιλοσοφία και πολιτική συναντώνται στο έργο του Μ. Φωτίου «Ηγεμών» (Αγάπη Παπαδοπούλου, ΜTh)

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=173791>]

Το θεολογικό μέρος καλύπτεται από την παράθεση του συμβόλου της πίστewς, την έκθεση περί των επτά οικουμενικών συνόδων και την προτροπή για την τήρηση του κανόνος της ευσέβειας και ορθοδοξίας. Βλέπουμε δηλαδή πως ο ιεράρχης εκθέτει τα βασικά σημεία της ορθόδοξης πίστης ως έχουν, αποφεύγοντας να καταθέσει κάποια προσωπική του διδασκαλία, αλλά αρκείται να σχολιάσει τις μέχρι τότε διαμορφωμένες δογματικές εκθέσεις της Ορθόδοξης πίστης. Είναι επίσης εμφανές ότι βάση της ορθής ηθικής συμπεριφοράς, με την οποία πρόκειται να ασχοληθεί στη συνέχεια, θεωρείται από το Φώτιο η ορθή κατανόηση του περιεχομένου της πίστης. Με άλλα λόγια, συναντάμε στην προκειμένη περίπτωση τη γνωστή σύνδεση της πατερικής γραμματείας μεταξύ δόγματος και ήθους: πρόκειται για τα δύο μεγέθη που είναι αλληλένδετα, καθώς το δόγμα τροφοδοτεί το ήθος και το ήθος φανερώνει την αλήθεια του δόγματος.

Το ηθικό τμήμα του δοκιμίου είναι συντεταγμένο κατά το γνωμολογικό γραμματειακό είδος σε σύντομες αποφθεγματικές προτάσεις, οι οποίες στοχεύουν στον εντυπωσιασμό του αναγνώστη και στην ευχερέστερη αφομοίωσή τους απ' αυτόν. Επωφελούμενος από τη σχετική γραμματεία της κλασικής και χριστιανικής αρχαιότητας, ιδίως από τον Ισοκράτη, ο Φώτιος δίνει μια εικόνα του ηγεμόνος, πλημμυρισμένη από αγάπη και υπευθυνότητα: «Κυβέρνα τους υπηκόους, στηριζόμενος όχι στη βία αλλά στην αγάπη των αρχομένων διότι η αγάπη είναι μεγαλύτερο και ασφαλέστερο βάθρο για την εξουσία παρά ο φόβος», «Μόνο αν κυβερνά κανείς τον εαυτό του μπορεί να πιστεύει ότι κυβερνά αληθινά και τους υπηκόους», «Τις ευεργεσίες που δέχεσαι, να τις θυμάσαι παντοτινά, τις ευεργεσίες που κάνεις, να τις ξεχνάς γρήγορα». Μπορεί αυτές οι παραινέσεις, να μην εφαρμόστηκαν σε όλη τους την έκταση από οποιονδήποτε ηγεμόνα, οπωσδήποτε όμως, όσοι κάτοχοι της εξουσίας τις εφάρμοσαν, πιστεύουμε ότι θα είχαν θετικά αποτελέσματα κατά την άσκησή της[59].

Το έργο του Φωτίου αρδεύεται από την ανεξάντλητη πολιτική παρακαταθήκη των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων, φιλτραρισμένη βέβαια από τους ποταμούς της σοφίας της πνευματικότητας της χριστιανικής κληρονομιάς και ιδιαίτερα της Βυζαντινής Αναγέννησης του 9ου αι., στην οποία δεσπάζει το δικό του επιβλητικό ηθικό και πνευματικό ανάστημα. Η επιστολή του Πατριάρχη Φωτίου έγινε γνωστή

ήδη από το 1864, όταν ο Ιωάννης Βαλέτας την εξέδωσε στο Λονδίνο με τον τίτλο 'Ηγεμών'. Στην επιστολή αυτή φαίνεται να τον απασχολούν όλα τα ζητήματα της εποχής του, πολιτικά, κοινωνικά και ηθικά. Ο Φώτιος κάνει επίσης λόγο για το θέμα της συναίνεσης των πολιτών και τη συμβολή τους στην εύρυθμη, διαφανή και ηθική λειτουργία της Πολιτείας, όπως και στο θέμα των σχέσεων μεταξύ των αρχόντων και των πολιτών.

Στο έργο του Μ. Φωτίου, βαθιά νοήματα της ηθικής, της φιλοσοφίας και της πολιτικής βρίσκουν την εντελή και ακριβή διατύπωσή τους. Οι πάσης μορφής ηγεμόνες και ηγεμονίσκοι, άρχοντες και διοικούντες, ιθύνοντες και τιμαριούχοι, καλό θα ήταν να κατέφευγαν στα ανεξάντλητα κοιτάσματά του, αφού ο λόγος του έχει μια διαρκή και αγέραστη σοφία και επικαιρότητα[60]. Συναιρεί σε μια θαυμαστή σύζευξη, την αρχαιοελληνική σχετική παράδοση των μεγάλων στοχαστών -ιδιαίτερα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη- με τη χριστιανική όραση, όπως τη βιώνει ο βυζαντινός κλασικισμός της εποχής του. Ο Μ. Φώτιος χρησιμοποιεί συστηματικά τον Ισοκράτη.

Η εργασία αυτή στηρίζεται στην τρίτη έκδοση του 'Ηγεμών' του Πατριάρχη Φωτίου, με μετάφραση και σχόλια του Ιωάννη Πλεξίδα, από τις εκδόσεις Αρμός, Αθήνα, 2007.

(συνεχίζεται)

[59] Βλ. «Φώτιος ο Μέγας, Επιστολή προς Βούλγαρο ηγεμόνα», Εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση και σημειώσεις: Παν. Κ. Χρήστου. Περιοδικό Εποπτεία, Φεβρουάριος 1992, Αθήνα. Αναρτημένο στην ιστοσελίδα http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/fotios_eisagogi.html Ανάκτηση: 17/03/2014.

[60] Βλ. Φώτιος, Ο Ηγεμών, ό. π., εκδόσεις Αρμός, Αθήνα, 2007, σελ. 113.